

YABANCI DİL ÖĞRENİMİNDE KULLANILAN ÖĞRENME STRATEJİLERİ VE ÖNEMİ

Lamija Kulović¹
Salih Cıgıllıoğlu²

ÖZET

Öğrenmenin gerçekleştirilmesinde yardımcı olan unsurlardan bir tanesi de doğru seçilmiş stratejidir. Her öğrenci öğrenme yetisine sahiptir, lakin öğrenme yolunu iyi seçerse öğrenme daha kolay ve daha çabuk meydana gelmektedir. Öğrenci bu süreç boyunca ister farkında olsun veya olmasın kendince kolay ve uygun bir yolu seçmektedir. Bu çalışmanın amacı O'Malley ve Chamot, Oxford, Cohen'in ortaya koydukları araştırmalar göz önünde bulundurularak öğrenme stratejilerini tespit etmektir. Öğrenme stratejileri tek tek incelendikten sonra davranış değişikliklere kattıkları önem tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yabancı Dil Öğrenimi, Öğrenme Stratejileri

THE USE AND IMPORTANCE OF LEARNING STRATEGIES IN LEARNING FOREIGN LANGUAGE

ABSTRACT

One of the important elements which help in the realization of the learning is correctly chosen strategy. Each student has the ability to learn, yet learning occurs more easily and quickly if they choose the best way to learn. Students during this process consciously or unconsciously choose their own way to learn. This study aims to determine O'Malley and Chamot, Oxford and Cohen learning strategies using their researches. After learning strategies were examined individually, we discussed the importance of them in learning process.

Key Words: Foreign Language Learning, Learning Strategies

GİRİŞ

Yabancı dil öğrenimi ve öğretimi uzmanlık gerektiren bir alandır. Öğrenciler yabancı dili öğrenirken aynı zamanda o ülkenin kültürü, yaşayış tarzını, değerlerini de öğrenmek zorundadırlar. Bu süreci kolaylaştıracak unsur ellbette ki doğru seçilmiş stratejidir. Her öğrenci farklı zeka türüne sahiptir, bunların farkında olup ona göre bir strateji seçerse

---

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, International Burh University, Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

² Yrd. Doç. Dr. , International Burh University, Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

öğrenmeyi çok hızlı ve çok kaliteli bir şekilde meydana getirecektir.

‘Başarılı öğrencilerin kullandıkları öğrenme stratejilerini tespit edip bu stratejileri daha az başarılı olan öğrencilere öğretmek amacıyla başlayan dil öğrenme stratejileri çalışmaları, strateji sınıflandırmalarının oluşturulması ile devam etmiştir. Yapılan çalışmalar sonucunda dil öğreniminde başarılı olan öğrencilerin dil görevlerine uygun strateji seçebildikleri ve kendi öğrenmelerini yönlendirebildikleri ortaya çıkmıştır. Bu yönde öğrencilerin bakış açılarını geliştirebilmek için neler yapılabilir sorusu strateji öğretimi üzerine yapılan araştırmaları artırmıştır.’ (Bayezit ve Çubukçu, 2015: 26)

Weinsten ve Mayer öğrenme stratejiyi şöyle tanımlamaktadırlar: ‘seçebilme, organize edebilme, yeni bilgileri edinebilme özelliklerini ve öğrencinin motivasyonu ya da duygusal durumunu etkileyen unsurdur.’ (Weinstein ve Mayer, 1986: 315).

Strateji kelimesinin anlamını açığa getiren Oxford “öğrenmeyi kolaylaştıran, hızlandıran, daha eğlenceli, bağımsız, etkin ve yeni durumlara daha kolay aktarılabilen kılan, öğrenci tarafından seçilen özel yollar” olarak tanımlamaktadır. (Oxford, 1990: 8). Dolayısıyla öğrenme strateji seçimi genellemeyen, öğrencilere göre değişen bir etkinliktir. Öğrenci merkezli bir yaklaşımın tercih edildiği günümüzde öğretmenin rolüne bakıldığında öğretmen bilginin kaynağı değildir. Öğretmen bilgi kaynaklarını ve desteğini sağlayarak sorumluluğun öğrencide olduğu inancıyla öğrenmeyi kolaylaştırmaya çalışır. (Scharle ve Szabó, 2009: 6).

Ders kitaplarında veya derse getirelen ders dışı materyallerinde strateji öğretimi açık veya örtük, ayrı veya bütüncül bakış açısıyla uygulanabilmektedir. Brown’a göre öğrencilerin bu stratejilerinin farkında olmaları için şüphesiz ki öğretmenin yardımına ihtiyaçları vardır. (Brown, 2007: 130)

Oxford, araştırmasında stratejilerin gruplanması her ne kadar zor ve soyut bir kavram olsa da, doğrudan ve dolaylı strateji olmak üzere iki gruptan bahsetmektedir. Her iki grup üç tane alt gruba ayırmaktadır. Toplam bu altı grup birbirine bağlı, birbirini destekleyen ve birbirinden kolay ayıramayan parçalardır. (Oxford, 1990: 14-15)

Doğrudan öğrenme strateji öğrenmeyi doğrudan etkileyen strateji türüdür. Bu gruba giren stratejiler dil öğreniminde zihinsel işlemleri kapsamaktadır. Hafıza stratejileri, bilişsel strateji ve tazminat strateji doğrudan öğrenme strateji adı altında toplanmaktadır. Her üç strateji de öğrencinin zihni zorlayan ve öğrenmeyi meydana getiren öğrenme yollarıdır. Hafıza strateji dil öğreniminde yeni bilgilerin depolanmasına ve kaydedilmesine yardımcı olurken bilişsel strateji dilin anlaşılmasını ve farklı anlamları kullanılarak yeni dilin üretilmesini sağlamaktadır. Tazminat strateji ise bilgilerin boşluklarına rağmen dilin kullanılmasına olanak tanımaktadır. İmgelerin gruplanması ve kullanılması hafıza stratejine, tümdengelim özetleme bilişsel stratejine ve eş anlamlı kelimelerin tahmin edilmesi veya kullanılması tazminat stratejine örnek olarak verilebilmektedir. (Oxford, 1990: 37) Stratejinin her türü dört temel beceri (konuşma, okuma, yazma, dinleme) üzerinde uygulanabilmektedir.

Oxford’un yapmış olduğu öğrenme stratejinin ikinci grubu ise dolaylı öğrenme stratejileridir. Bilişüstü strateji, sosyal strateji ve duyusal strateji olmak üzere bu gruba üç tane strateji girmektedir.

Bilişüstü strateji öğrencilerin kendi bilgilerini kontrol etmesine imkan vermektedir. Merkeze koyma, düzenleme, planlama ve değerlendirme gibi öğrenme faaliyetleri bilişüstü stratejine örnek olarak gösterilebilmektedir. Öğrencilerin duygularını, motivasyonu ve tutumlarını kontrol etmeleri duyusal strateji olarak tanımlanabilmektedir. Sosyal strateji ise konu olunca isminden de anlaşıldığı gibi öğrencilerin sosyal çevresi ile kurdukları ilişkiler neticesinde

meydana gelen davranış değişiklikleri ile ilgilenmektedir. Bütün bu stratejiler hedef dilinin öğrenilmesini doğrudan etiklemediğinden, dolaylı strateji olarak adlandırılmıştır. Doğrudan stratejilerde görüldüğü gibi dolaylı stratejilerin uygulanması da dört temel beceri üzerinde mümkündür. (Oxford, 1990: 135)

Bu çalışmada değinmek istenen ikinci isim de O'Malley ve Chamot'tur. Onlara göre dil öğrenme stratejileri "bireyin yeni bilgiyi anlamasında, öğrenmesinde ve geri getirmesinde yardımcı olan, bireyin kullandığı özel düşünce veya davranışlardır." (O'Malley ve Chamot, 1990: 1) O'Malley ve Chamot çalışmalarında öğrenme stratejileri bilişsel, bilişüstü ve sosyal strateji olmak üzere üç grupta toplamışlardır.

Bilişüstü stratejileri; öğrenme sürecini düşünme, öğrenmeyi planlama, öğrenme görevini izleme, öğrenmenin ne ölçüde olduğunu değerlendirmeyi kapsamaktadır.

1. Planlama: Beklenen öğrenme görevinin veya organize kavramının ön izlemesi (üst planlama); meydana gelmek üzere olan öğrenme görevi için stratejilerin önerilmesi; parçalar için planın üretilmesi; bir görev işleminde kullanılacak olan bölümler, ana fikirler veya dil işlevleri (organizasyonel planlama).
2. Göreve odaklanma: Öğrenme görevine genel olarak katılmaya önceden karar verme ve ilgisiz şıkları yok sayma; görev yürütme sırasında dikkat sürdürme.
3. Seçici dikkat: Dil girişlerinin belirli yönlerine veya bir görevin yerine getirilmesinde yardımcı olacak durumsal ayrıntılara önceden karar verme; görev yürütme sırasında dil girişinin belirli yönlerine dikkat verme.
4. Öz yönetim: Başarılı dil görevleri yerine getirilmesine yardımcı olan anlama koşulları, ve bu koşulların varlığının düzenlenmesi; bilinen kullanımı en üst seviyeye getiren kişinin dil performanslarının kontrol edilmesi
5. Öz denetim: Bir dil görevi sırasında kişinin anlama veya performansını düzeltme, denetleme ve doğrulama;
  - 1) Anlama denetimi: Bireyin anlamasının düzeltilmesi, kontrol edilmesi veya doğrulanması
  - 2) Dil üretimi denetimi: Bireyin dil üretiminin düzeltilmesi, kontrol edilmesi veya doğrulanması
  - 3) Duyumsal denetim: Karar verme amacıyla bireyin 'kulaklarını' kullanma (bir şeyin kulağa hitap etmesi)
  - 4) Görsel denetim: Karar verme amacıyla bireyin 'gözlerini' kullanma (bir şeyin göze hitap etmesi)
  - 5) Biçem denetimi: İç üslup kayıtlara dayalı kontrol etme, doğrulama veya düzeltme
  - 6) Strateji denetimi: Bir stratejinin ne ölçüde başarılı kullanımının izlenmesi
  - 7) Plan denetimi: Planın ne ölçüde başarılı olduğunu izleme
  - 8) Çift denetim: Daha önce düşünülen eylemler veya üstlenilen olanakların görev karşısında izlenmesi
6. Problem tanımlama: Görevin çözümlenmesi için gerekli olan merkez noktanın açıkça belirlenmesi, görev başarısının tamamlanmasını engelleyen yönlerinin belirlenmesi
7. Öz değerlendirme: Bireyin kendi dil performansının sonuçlarını tamlığının ve doğruluğunun iç tedbirine karşı kontrol etme; bireyin dil repertuarlarını, strateji kullanımını, ya da eldeki görevi gerçekleştirme yeteneğini kontrol etme;
  - 1) Dil üretimi değerlendirme: Görevin bitişinde bireyin çalışmasını kontrol etme

- 2) Görevin icrasını değerlendirme: Bireyin genel görev yürütmesini yargılama
- 3) Yetenek değerlendirme: Bireyin görev gerçekleştirme yeteneğini yargılama
- 4) Strateji değerlendirme: Görev tamamlandığında bireyin strateji kullanımını yargılama
- 5) Dil bilgisini değerlendirme: Bireyin kelime, kelime grubu, cümle, kavram düzeyi hakkındaki bilgilerini yargılama

Bilişsel stratejiler: Öğrenilmesi gereken malzeme ile etikileşimi içermekte, zihinsel veya fiziksel malzemeleri işlemekte, öğrenme görevi üzerinde belirli bir tekniği uygulamaktadır.

1. Tekrar: Dil görevi yerine getirme amacıyla dilin bir yığını (kelime veya kelime grubu) tekrarlamak
2. Kaynak kullanımı: Sözlükler, ders kitapları, ve önceki çalışmalar da dahil olmak üzere hedef dil hakkındaki mevcut bilgi kaynaklarını kullanma
3. Gruplama: Ortak özelliklere dayalı dil görevinde kullanılan malzemelerin sınıflandırılması ve etiketlenmesi; daha önce yapılmış gruplamalara dayalı bilgilerin hatırlanması
4. Not alma: Kısaltılmış sözel, grafik veya sayısal formda anahtar kelimeler ve kavramlar yazılarak bir dil görevi performansını meydana getirme
5. Tümdengelim ve tümevarım: Hedef dilini anlamak amacıyla bireyin öğrendiği veya kendi geliştirdiği kuralları bilinçli olarak uygulama
  - 1) Tümdengelim
  - 2) Tümevarım
6. Yerine koyma: Dil görevini gerçekleştirmek amacıyla alternatif yaklaşımları, revize planları, ya da farklı kelime veya kelime gruplarını seçme
7. Ayrıntılandırma: Yeni bilgi ile ön bilgi arasında bağlantı kurma; yeni bilginin farklı parçalarını birbirine bağlama; sunulan bilgilere anlamlı kişisel ilişkileri kurma
  - 1) Kişisel Ayrıntılandırma: Sunulan materyal hakkındaki yargıda bulunma veya kişisel tepki gösterme
  - 2) Çevresel Ayrıntılandırma: Çevre deneyimlerinden edinen bilgileri kullanma
  - 3) Akademik Ayrıntılandırma: Akademik durumlarından edinen bilgileri kullanma
  - 4) Göreve yönelik ayrıntılandırma: Dil görevlerinin parçalarını birbirine bağlama
  - 5) Sorularla Ayrıntılandırma: Dil görevlerine beyin fırtınasının mantıksal çözümleri, çevre bilgileri ve soruları uygulama
  - 6) Öz değerlendirici Ayrıntılandırma: Materyallere ilişkin kendini yargılama
  - 7) Yaratıcı Ayrıntılandırma: Hikaye yazma veya akıllı bir bakış açısını benimseme
  - 8) İmaj: Ayrı bir kategori olarak kodlanmış, ancak detaylandırma biçimi olarak incelenmiş bilgileri temsil etmek amacıyla zihinsel ve gerçek resmi veya görselleri kullanma
8. Özetleme: Sunulan görevinin sözlü veya yazılı dil ve bilgi özetini çıkarma
9. Çeviri: Bir dilden başka bir dilde fikirleri oluşturma
10. Aktarma: Dil görevini kolaylaştırmak amacıyla daha önce edinen dil bilgilerini kullanma

11. Çıkarım: Sonuçları tahmin etmek ya da eksik bilgileri doldurmak için yabancı dil öğelerinin anlamlarını ya da kullanımını tahmin etmek amacıyla mevcut bilgileri kullanma
12. Sosyal ve duyuşsal stratejileri; Öğrenme görevini gerçekleştirmek veya öğrenmeyi meydana getirmek için başka kişilerle etkileşim içinde olma, etkin kontrolünü kullanma
  1. Açıklık getirmek için soru sorma: Materyalin açıklamasını, doğrulamasını veya örneklerini sorgulama; görevle ilgili açıklamayı ve doğrulamayı sorgulama; kendine soruları sorma
  2. İşbirliği: Sorunları çözmek için yaşlıları ile birlikte çalışma; öğrenme görevini denetleme, dil aktiviteleri biçimlendirme, sözlü ya da yazılı performansı hakkında geri bildirim alma
  3. Öz konuşma: Dil görevini yerine getirmek için bireyin uzman hissetmesi ve endişesinin giderilmesi adına zihinsel teknikleri kullanma
  4. Öz pekiştirme: Bir dil öğrenme faaliyeti başarıyla tamamlandığında bireye ödül verilerek kişisel motivasyonu sağlama (O'Malley ve Chamot, 1990: 137-139)

Öğrenme stratejilerini “öğrencinin bilinçli olarak seçtiği öğrenme süreçleri” olarak tanımlayan Cohen (1998: 4) seçim faktörünün önemine dikkat çekerek stratejiyi strateji yapan özelliğin “seçim” olduğunu vurgulamakta ve seçimin bilinçli yapıp yapılmadığı konusunda ise kullanılan stratejiden öğrencinin en azından bir miktar farkında olması gerektiğini söylemektedir. Çalışmasında aşağıdaki stratejileri ele almaktadır:

1. Tekrar Strateji: Hedef dilinin yapılarını tekrarlamak; örneğin farklı fillerin çekimi. Bu stratejinin amacı öğrenilen yapılarını tekralayarak akılda kalmasını sağlamaktır.
2. Örtme Strateji: Öğrencilerin hedefi ezberlediği ve anlamını tam olarak anlamadığı bir ifadeyi kullanarak faaliyetlerin devamını getirmek amacıyla bir etkiyi yaratmaktır. Bilgisindeki boşlukları telafi etmek için bu stratejiye baş vurmaktadır.
3. İletişim strateji: İletişimi kurmak adına derste ilk defa duyulan kelimelerin kullanılmasıdır. Bu stratejinin amacı verici ile alıcı arasında iletişimi sağlamak, kelimenin öğrenilmesi ikinci plana düşmektedir. Bunun tersinde iletişim kurmak peşinde olmayan öğrenci kelimeyi öğrendiğini belli etmek istemektedir. Bu iki durumda da iletişim stratejinin önemi görülmektedir.
4. Bilişsel strateji: Hedef dilinin yapılarının, kelimelerinin, kelime gruplarının depolanması ve öğrenilmesi ile ilgilenmektedir.
5. Bilişüstü strateji: Bu tür strateji öğrencilerin planlayarak, organize ederek, değerlendirerek kendi bilgilerini kontrol etmelerine olanak tanımaktadır.
6. Sosyal strateji: Sosyal çevresiyle iletişime geçmek amacıyla kullanılan etkinliklerinin bütünü içermektedir. Öğrencilerin bilmediklerini açığa getirmek için soru sormaları, diğer öğrencilerle işbirliğini yapmaları bu tür stratejiye örnek olarak verilebilmektedir. (Cohen, 1998: 4-5)

SONUÇ

Hedef dil öğrenilirken öğrenci bu stratejinin farkında olursa sadece bir dili değil, dili nasıl öğreneceğini de öğrenecektir. Yapılan çalışmaların neticesinde birbirine benzeyen stratejiler tespit edilmiştir. Oxford ve Cohen daha az ayırmaları yaparken O'Malley ve Chamot daha çok ayırmalara değmiştir. Her üç çalışmada da bilişsel, bilişüstü ve sosyal strateji yer almaktadır. Öğrenciler derste gördükleri kavramları akıl yürüterek öğrenecektir. Sürekli tekrarlarla bilgileri daha kolay belleklerine kaydedeceklerdir. Sınıf arkadaşlarıyla irtibata geçip dört becerisinden olan konuşmayı ilerletecekler ve aynı zamanda işbirliği duygusunu geliştireceklerdir. Öğretmenler dersinde kullanılan kitaplarda bu stratejileri tespit etmeli, olmayanları ise ders dışı materyellere öğrencilere sunmalı ve böylece onların öğrenmelerini sağlanmalıdır. Lakin bu çalışmada vurgulanmak istenen öğretim değil, öğrenimdir. Dolayısıyla öğretmenin rolü öğrencilere yol göstermek, kendi stratejilerini tespit etmelerini sağlamaktır.

KAYNAKÇA

- Bayezit, H. Ve Çubukçu, F. (2015), Yabancı Dil Olarak Türkçe Ve İngilizce Ders Kitaplarındaki Öğrenme Stratejilerinin Kullanımı, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15(1), 25-47.
- Brown, H. D. (2007). Principles of language learning and teaching. New York: Pearson Longman.
- Cohen, A. D. (1998). Strategies in learning and using a second language. London: Longman.
- O'Malley, J. M., & Chamot, A. (1990), Learning strategies in second language acquisition. New York, NY: Cambridge University Press
- Oxford, R. L. (1990). Language learning strategies: What every teacher should know. New York, NY: Newbury House Publishers.
- Scharle, A., Szabó, A. (2009). Learner autonomy. Cambridge: Cambridge University Press
- Weinstein, C. E., and Mayer, R. E. (1986), The teaching of learning strategies. In M. C. Wittrock (Ed.), Handbook of research on teaching 3rd ed. New York, Macmillan.